

Όταν ο Μιχάλης Κάλλης μού πρότεινε να επισκεφθούμε το Σούλι, χάρηκα για την ευκαιρία ευχάριστης εκδρομής σε μια από τις πιο γνωστές περιοχές τής Ελλάδας, κυρίως για τον ηρωισμό των κατοίκων της στους αγώνες τού Έθνους για ανεξαρτησία από τον τούρκο κατακτητή.

Μετά την εμπειρία μου αυτή πιστεύω ότι οι επισκέψεις στο Σούλι θα πρέπει να είναι υποχρεωτικές, γιατί δεν είναι μόνο η ιστορία τού τόπου που συγκινεί είναι ο ίδιος ο τόπος που με το μεγαλείο του σε συναρπάζει. Δεν θα έλεγα ότι η διαδρομή ήταν ευχάριστη, γιατί δεν είναι καθόλου ευχάριστο το αυτοκινητάκι τού Μιχάλη να παίρνει στρόφες μερικά χιλιοστά από την άκρη τής αβύσσου πάνω σε δρομάκια στα πανύψηλα βουνά κι' εγώ που υποφέρω από ίλιγγο με την ψυχή στο στόμα και τα μάτια κλειστά να ελπίζω στις ικανότητες τού οδηγού για να ζήσω ακόμη μια μέρα. Βέβαια, τώρα γνωρίζετε ότι ο Μιχάλης και το αυτοκινητάκι του έβγαλαν ασπροπρόσωπη την Ηπειρο για να γράψω αυτές τις γραμμές.

Όταν, όμως, με δέος φθάνεις στο Σούλι, η γαλήνη που επικρατεί είναι απίστευτη και διερωτάσαι αν είναι δυνατόν σ' αυτό το ειδυλλιακό τοπίο να διαπράχθηκαν τόσες αγριότητες, αλλά και ηρωισμοί που έμειναν ανεξίτηλοι στην ιστορία μας. Σπίτια παλιά, βουβά, με τα οικογενειακά πηγάδια για βρόχινο νερό τής εποχής εκείνης που τώρα είναι σφραγισμένα, σαν η τελευταία τελεία σε μια σελίδα γεμάτη πόνο, αλλά και δόξα.

Στην άκρη μιας περιφραγμένης αυλής και έξω από το κοινοτικό κέ-

Επιμέλεια ΓΙΩΡΓΟΥ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΗ

Κόσμος και... μνη

ντρο τού Σουλίου, τρεις προτομές θυμίζουν "στον διαβάτη που περνά" τον ηρωισμό των Σουλιωτών και την ελληνική λεβεντιά:

Μάρκος Μπότσαρης 1790-1823, καλόγηρος Σαμουήλ και Φώτος

ΡΗΣ ΜΙΚΡΟΨΥΧΟΝ ΕΠΕΙΔΗ ΕΧΕΙΣ ΕΙΣ ΧΕΙΡΑΣ ΣΟΥ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΚΝΑ. Η ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΜΟΥ ΜΕ ΚΑΜΝΕΙ ΝΑ ΜΗ ΣΤΟΧΑΣΘΩ ΟΥΤΕ ΓΥΝΑΙΚΑ ΟΥΤΕ ΥΙΟΥΣ. ΕΙΣΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΗΣ ΝΑ

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ταξίδι στην μεγαλοπρεπή Ηπειρο: Από το Σούλι στους Αγίους Σαράντα

ΣΟΥΛΙ: ΤΟ ΠΑΝΘΕΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ

Τζαβέλας 1770-1809. Ο Μάρκος Μπότσαρης πέθανε σε ηλικία μόνο 33 χρονών και ο Φώτος Τζαβέλας μόνο 39, αλλά ήταν αρκετά για να γράψουν ιστορία, την ιστορία μας.

Κάτω από την προτομή τού Φώτου Τζαβέλα είναι χαραγμένη η επιστολή που έστειλε στον Αλή Πασά και πραγματικά ντράπηκα όταν τη διάβασα επειδή εμείς σήμερα κάνουμε εθνικούς, οικονομικούς και άλλους συμβιβασμούς χωρίς να είναι όμηροι οι γυναίκες και τα παιδιά μας:

"ΒΕΖΥΡ ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΜΗ ΣΤΟΧΑΣΘΕΙΣ ΟΤΙ ΘΑ ΜΕΥ-

ΤΟΥΣ ΚΑΜΗΣ ΟΤΙ ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΘΕΛΕΙΣ ΕΓΩ ΔΕ ΜΕ ΟΛΗΝ ΜΟΥ ΤΗΝ ΦΥΛΗΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΣΟΙ ΠΑΡΑΔΩΣΩΜΕΝ ΤΑ ΟΠΛΑ ΖΩΝΤΕΣ.

4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1803 ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ"

Φορτισμένος από συγκίνηση επειδή απρογραμμάτιστα βρισκόμουν σ' αυτό τον ιερό τόπο, ο Μιχάλης αποφάσισε να σκαρφαλώσουμε με το αυτοκίνητο ακόμη πιο ψηλά στο εκκλησάκι τού Αγίου Δονάτου όπου μετά φόβου Θεού κυριολεκτικά το μυαλό μου έχασε κάθε συναίσθημα χρόνου και τόπου. Κάτω το χάος και απέναντι τα ψηλά βουνά έμοιαζαν με ξαπλωμένους τιτάνες που νά όπου νάναι θα ση-

Η προτομή τού Φώτου Τζαβέλα.

κωθούν νωχελικά και θα σου πουν ιστορίες από τα παλιά που δεν είναι παραμύθια, ούτε θρύλοι, αλλά για άνδρες και γυναίκες και παιδιά που δεν αντάλλαζαν τη λευτεριά τους ούτε με την ίδια τη ζωή.

"Δεν είναι δυνατόν κύριε εξουσιαστή να σου παραδώσουμε τα όπλα μας ζωντανό", είπε ο Φώτος Τζαβέλας στον Αλή Πασά και οι Σουλιώτισσες προτίμησαν να πηδήσουν χορεύοντας και τραγουδώντας από το Ζαλόγγο παρά να ζήσουν σκλάβες.

Άλλο να τα διαβάζεις αυτά τα πράγματα στα σχολικά βιβλία και άλλο να είσαι εκεί, να βλέπεις με τα μάτια σου τη σκληρή ζωή εκείνων των ηρώων που περπατούσαν από το Σούλι μέχρι την Πάργα για εφόδια μέσα από επικίνδυνα μονοπάτια, όπως την "Σκάλα τής Τζαβέλαινας" που επισκεφθήκαμε την ίδια μέρα πηγαίνοντας στον ποταμό Αχέροντα...

ΑΥΡΙΟ η συνέχεια.

Αποψη τού Σουλίου σήμερα.

* Καλόο!

Έλληνας έχει μπει στο αεροπλάνο της επιστροφής από το Μεξικό για την Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της πτήσης, του πετάγονται τα μάτια έξω, καθότι η αεροσυνοδός που κόβει βόλτες στον διάδρομο του αεροσκάφους είναι

- σούπερ γκόμενα.
- Πώς σε λένε; (την ρωτάει)
- Μερσέντες
- Μερσέντες; Τι υπέροχο όνομα! Κάποια σχέση με την Mercedes Benz;
- (τον χτυπά φιλικά στον ώμο): Ίδια τιμή!

Παρά την μακρά και ένδοξη ιστορία της, η Παραμυθιά είναι σήμερα μια υποβαθμισμένη πόλη που χρειάζεται επείγοντως ανανέωση και δημιουργία των συνθηκών για έντονη ανάπτυξη, επιχειρηματική και τουριστική για να εξασφαλίσει το μέλλον της.

Η Παραμυθιά από την δημιουργία της υπάγονταν στην Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Το 1367 η Παραμυθιά υποτάχθηκε από το Σέρβο ηγεμόνα των Ιωαννίνων Θωμά Πρελιούμποβιτς. Από το 1449 μέχρι στις 23 Φεβρουαρίου 1913 η Παραμυθιά βρίσκεται, μαζί με ολόκληρη την επαρχία της, στην κυριαρχία της Τουρκίας. Σε όλη αυτή την χρονική διάρκεια οι Παραμυθιώτες δεν έπαψαν να αγωνίζονται κατά του κατακτητή. Τον Νοέμβριο του 1604 ο Μητροπολίτης Τρίκης Διονύσιος ο Φιλόσοφος βρίσκεται στο χωριό Χόικα Παραμυθιάς και συγκεντρώνει γύρω του αρκετούς χωρικούς στους οποίους μιλάει για

λευτεριά και επανάσταση. Η προσπάθεια προδόθηκε ο δε Μητροπολίτης κατέφυγε στην Ισπανία. Το 1609 ο Διονύσιος ο Φιλόσοφος επιστρέφει και έχοντας έδρα αυτή τη φορά, το μοναστήρι του Αγίου Δημητρίου του Διχουνιού οργανώνει επανάσταση η οποία και γίνεται το 1611. Όμως και αυτή η προσπάθεια αποτυγχάνει με επακόλουθο τα αμέτρητα και απάνθρωπα δεινά για όλους τους.

Μια ματιά στην ιστορία τής Παραμυθιάς (συνέχεια)

Το 1831 λόγω της συμμετοχής των Μουσουλμάνων Τσάμηδων της Παραμυθιάς εναντίον των Σουλτανικών στρατευμάτων στη μάχη της Βελτίστιας, δέχεται επίθεση του Ιμίν Πασά των Ιωαννίνων και πολιορκείται για δυο μήνες το κάστρο της. Ακολουθεί μεγάλη καταστροφή των περιουσιών των Παραμυθιωτών και εξορίζονται οι αρχηγοί τους στην Σόφια.

Οι Χριστιανοί κάτοικοι της Παραμυθιάς το 1854 παίρνουν μέρος στην επανάσταση της Ηπείρου και προσφέρουν έτσι νέες σελίδες στην ιστορία του τόπου τους. Πολλά υπέφεραν οι Παραμυθιώτες και οι γύρω περιοχές στα επόμενα χρόνια και ειδικότερα στον πόλεμο της Ελλάδος - Τουρκίας το 1897. Από το 1908 η επαρχία Παραμυθιάς κατευθύνεται από τον Χριστιανικό πληθυσμό της πόλης, τους Δημογέροντες, τον Μητροπολίτη και τους υπόλοιπους προκρίτους.

Τα βουνά γεμίζουν με ανάρτικα σώματα και στις 23 Φεβρουαρίου 1913 η Παραμυθιά αποκτά επιτέλους την ελευθερία της. Την περίοδο της κατοχής (1941-1944) η Παραμυθιά όπως και όλη σχεδόν η Ελλάδα περνά νέα δεινά με αποκορύφωμα την εκτέλεση 49 προκρίτων στις 15 Αυγούστου 1943 από τους Γερμανούς και τις συμμορίες των Αλβανών Τσάμηδων.